

BAKONYBÉL

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV 1.0

BAKONYBÉL

Településképi Arculati Kézikönyve

készült: 2017. november - december

KÖSZÖNTŐ

Tisztelt Olvasó!

Bakonybél és a Szent Mauríciusz Monostor a Településképi Arculati Kézikönyv kiadásakor ünnepli Millenniumát, azaz ezeréves évfordulóját.

Ez az évforduló fokozottabban követeli meg tőlünk, hogy a folyamatos változás a hagyományok és a meglévő értékek megőrzésével történjen. A településképi alakítása mindannyiunk felelőssége, akik itt élnek és akik Bakonybélben terveznek új otthont létrehozni, építeni. Egy település jellegét a természeti és az ember által alkotott elemek határozzák meg. Minden település rendelkezik olyan sajátos, csak rá jellemző vonásokkal, amelyek a történelem során örökölt elemek, és amelyeket napjaink folyamatos építészeti alkotásai alakítanak. Az egyedi arculat megőrzése Bakonybél számára fontos feladat!

Az arculati kézikönyv célja egy olyan kiadvány kidolgozása, mely a helyi lakosság, döntéshozók, újonnan betelepülők számára ad tájékoztatást az építészeti arculatunkról, természeti értékeinkről és az épített környezettel kapcsolatos elvárásokról. Nem tartalmazza és nem helyettesíti a vonatkozó szabályokat és törvényi előírásokat, de segít eligazodni a helyi építészeti elvárásainkban.

Bízunk benne, hogy meg tudjuk őrizni természetű környezetünket és továbbra is békés, nyugodt, egészséges, emberbarát település maradunk!

Márkus Zoltán
Polgármester

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	5
2. Bakonybél bemutatása	6
3. Örökségünk	12
4. Településképi szempontból meghatározó területek	35
<i>Lakóterületek</i>	
<i>Intézményi településrész</i>	
<i>Gazdasági terület</i>	
<i>Zöldterület</i>	
<i>Beépítésre nem szánt terület</i>	
5. Építészeti útmutató	43
6. Jó példák	69
7. Sajátos építményfajták, reklámhordozók.....	75

BEVEZETÉS

Sok mindentől függ, hogy milyen viszony fűz minket a helyhez, ahol élünk, a házhoz, amiben lakunk. Függ az életkorunktól, társadalmi helyzetünktől, életmódunktól, anyagi lehetőségeinktől, neveltetésünktől, kultúránktól. A környezetünk, házunk építése a saját épített világunk megteremtése. De nem mindegy hogyan képzeljük el ennek megvalósítását, milyen és mennyi információval álmodjuk, majd építjük fel épületeinket.

Bizonyára mindenki szép házat szeretne építeni, de önmagában szép ház nincs. Ahogy felépül kapcsolatba kerül a tájjal, a szomszédos házakkal, az ott élő emberekkel. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy minden egyes épület az utcakép, a falukép a természeti táj összképének a része. Ebből kifolyólag meg kell ismerünk településünk értékeit, a természeti és az épített környezet szépségeit. A könyv, melyet a kezében tart ebben kíván segítséget nyújtani.

Megismerteti az olvasót a bakonybéli értékekkel, hogy olyan házat tudjon építeni, ami valódi büszkeséggel töltheti el, és a település képéhez is illeszkedik, azt ízlésesen viszi tovább.

A könyvben szereplő példák nem kötelező jellegűnek, a céljuk nem a másolandó minták állítása, hanem a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása. A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, mely új, jó példákkal folyamatosan bővíthet is, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbíródik.

A kézikönyv műfajából adódóan nem ad teljes körű képet a település adottságairól, legfontosabb célja szemléletformálás, az épített környezetről való komplexebb gondolkodás.

A kézikönyv tartalmát „*a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről*” szóló 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet 12. Melléklete határozza meg, így értelemszerűen annak előírt tartalmát követi..

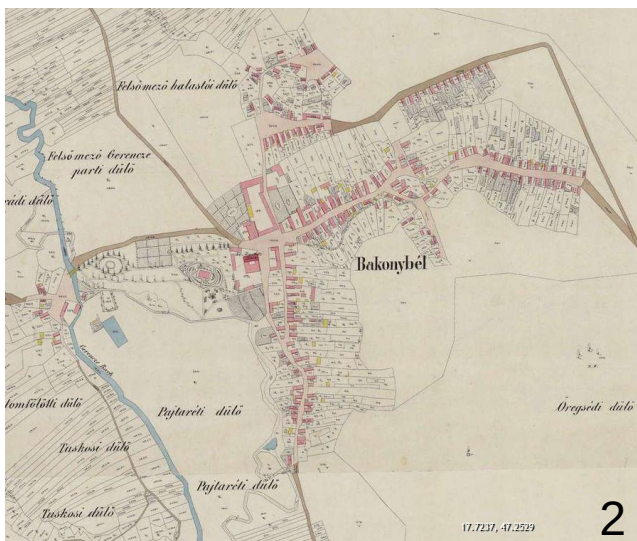
BAKONYBÉL BEMUTATÁSA

Bakonybél neve magyar eredetű, a Bakony belsejében való fekvéséből ered. Veszprém megyében, az Északi-Bakony közepén található. A községhez legközelebbi város a 16 km távolságra lévő Zirc.

A település a Magas-Bakony vadregényes erdei közt, a Bakony legmagasabb csúcsai – a 709 méter magas Kőrös-hegy, a Kék-hegy (681 m), a Papod (644 m), és a Középső (Fekete) Hajag (646 m) – ölelésében fekszik. A Kőrös-hegy, a Bakony legmagasabb hegye védelmezően emelkedik a település fölé. A tetején álló Vajda Péter kilátóról szinte teljes körkilátás nyílik: látható a Balaton, sőt tiszta időben még az Alpok legközelebbi kétezres csúcsai is. A hegyek főleg a földtörténeti középkorban képződött karsztosodó kőzetekből állnak, amelyekben számos kis barlangot, sziklaodút ismerünk. Ezek közül kiemelkedik az Odvaskői-barlang, az Ördög-lik, a Pörgöl-barlang, a Likas-kő, valamint a Kis- és Nagy-Pénzlik, melyek közül a legendák szerint nem egy betyároknak adott menedéket.

A környéken bővizű források sokasága ered. Bakonybélről délnyugatra tör felszínre a Bakony legnagyobb forrása, a Tiszta-víz, a falutól délkeletre, a Szömörke-völgyben ered a Judit-forrás, tőle nem messze, a Kerteskői-szurdokban pedig a Gerence-patak kanyarog, amely hatalmas méreteivel és mesebeli szépségével ejti ámulatba a látogatót. A Magas-Bakony Tájvédelmi Körzet természeti értékeivel történő ismerkedést segíti a Boroszlán tanösvény. Ezen kívül számos jelzett túraútvonal is keresztülhalad Bakonybélen, amelyek az épített értékekkel együtt vonzó célponttá teszik a települést, mind az ide látogatók, mind a letelepedni vágyók számára.

Az épített környezetet alapvetően határozza meg a **település fejlődéstörténete**.

Bakonybél és környéke régészeti lelőhelyeinek magas száma – földvárak, sáncok, telephelyek, sírmezők – azt bizonyítják, hogy az akkori életmód feltételeinek igen kedveztek a vidék adottságai. Pápavár és Tevelvár sáncai őskori eredetűek. A bronzkor népeinek gazdag leletanyaga került elő a régészeti feltárások során. Sáncsal körülvett földvárat figyelhetünk meg a Halomány-tetőn, a Kis-Pápaváron vagy a Somhegy tetőn. A nagy, egybefüggő bükkerdőkben számtalan halomsírmezőt láthatunk. A mai Hotel Bakony területén avar kori leletek kerültek elő. A honfoglaló magyarok szláv lakosságot találtak itt.

Bakonybél nevének első említése a Szent István-i alapítású bencés monostor oklevelében fordul elő. Az 1018-tól működő, a középkorban virágzó apátság köré nem települt falu, csak a szolgáló népek alkották a bencés közösség világi környezetét. A 16. században a rablólovagok állandó fosztogatása miatt, majd a török hódoltság ideje alatt a vidék elnéptelenedett, s csak a török kiűzése után népesült be újra. Az erdőműveléshez, famegmunkáláshoz, valamint mész- és szénégetéshez jól értő tótokat, majd német ajkú családokat telepítettek ide a 18. században. Az Első Katonai Felmérésen már látható a kolostor és a templom, kialakultak az utcák, felépültek a házak a mai Fő és Petőfi utcák környékén. A Gerencén malom, deszka- és zsindelemetsző működött, körülötte kiszolgáló épületekkel. 1779-ben hatalmas tűzvész pusztította az erdőt, egy év múlva a falu 130 háza égett le a hozzájuk tartozó gazdasági épületekkel együtt. Az újjáépítéskor a kialakult településszerkezetet nem változtatták meg. A 19. századi kataszteri térképen már látható a telek struktúra, az épületek helyei, méretei. A település akkori mérete a mostaninak még a felét sem érte el.

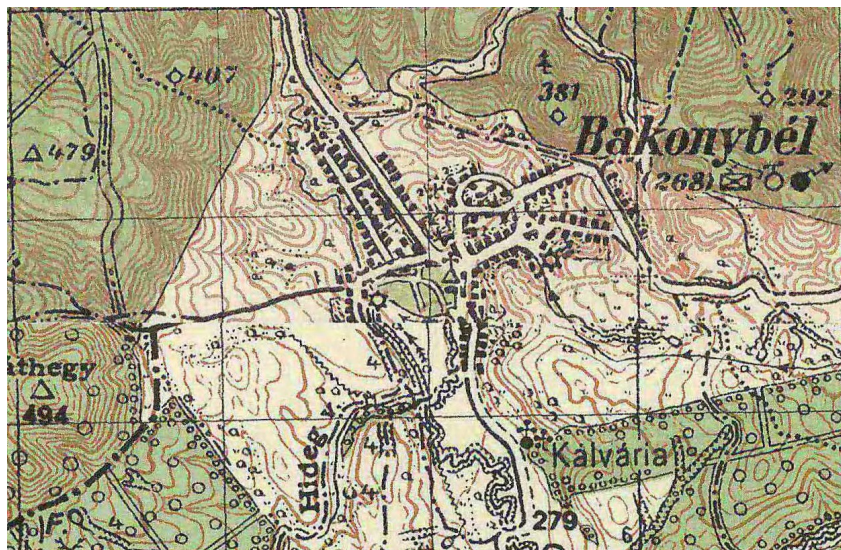
A lakosság mezőgazdaságból és erdőhasználatból élt. A növénytermesztés szempontjából kedvezőtlen körülmények miatt már a 18. században jelentős jövedelemforrásnak számított a faeszközök készítése, Bakonybél valóságos faragó-faluvá vált. A település a 19. században jelentős változásokon ment át. A tanárképző főiskola, amely 1832-től 1848-ig működött, igen jelentős szellemi pezsgést teremtett a monostorban.

1. Első Katonai Felmérés (1763-1787)

2. XIX. századi kataszteri térkép (1857)

Az régi fotón egy bakonybéli zsupfedeles, gádoros ház látható léckerítéssel, előtte mélyített vízelvezető árokkal. A hajdani utcaképet ez a természetes egyszerűség jellemezte. Az épületek az utcára merőlegesen, az oldalhatáron álltak. A házakat egymástól csak az oromfalak díszítése különböztette meg.

Az 1940-es évekre a település tovább fejlődött, kiépült a Fürdő utca, részben a Pápai utca eleje, valamint a Jókai Mór utca mindkét oldala kiépült, ahogy az az 1941-es katonai felmérésen is látható.

Mindkét világháború jelentős veszteséget okozott a falunak, a fejlődés megtorpant, az elhunyt hősök neveit a templom falán, illetve a templom előtti téren emléktábla és emlékmű is őrzi.

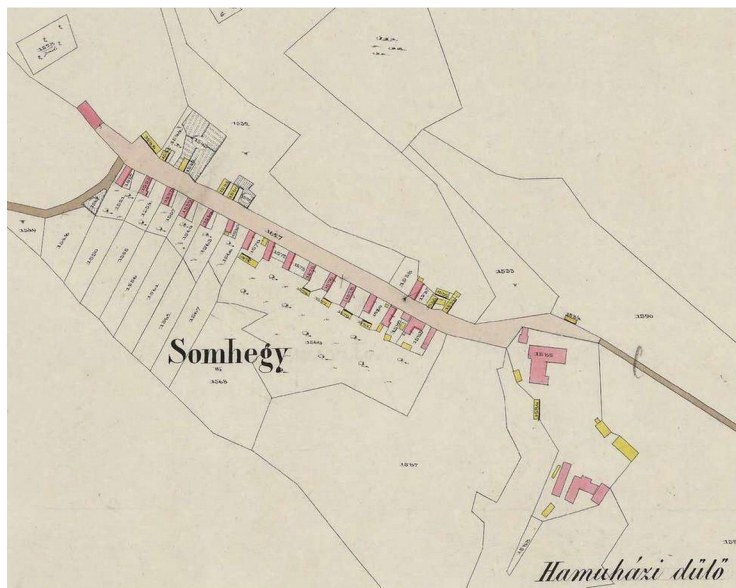
A 20. század második felében ismét növekedésnek indul a falu, az infrastruktúra kiépül, az épületállomány bővül. Az 1950-es, 1960-as évekre jellemző sátoztetős kockaházak épültek. A következő évtizedekben ezekre egyfajta válaszul megépültek az ún. típusházak. Az 1990-es évektől kezdődően a szabályozásnak köszönhetően átgondoltabb, jobban illeszkedő épületek jelennek meg a településen.

Ennek következtében eltérő karakterű településrészek jöttek létre, amelyeken más és más építészet jelenik meg, az egymásra figyelő házak sokasága azonban békésen megfér egymással. Természetes dolog, hogy Bakonybélben is vannak olyan házak, amelyek nem igazán illenek a településképbe. Ilyen épületek általában akkor születnek, amikor építtetőik mindenképpen szeretnék megkülönböztetni magukat környezetüktől. Érthető, ha a sokszor túlgondolt, bonyolult formákból vagy össze nem illő anyagokból összerakott, vagy túlzó méretű házak, zsúfolt kertek előtt fejcsóválva sétálnak el a helyiek. Zavaró elemként jelenik meg a belterületi utcasortól elszakadva, magányosan álló lakóépületek számának növekedése is, mely problémát jelent a településszerkezet egységessége, valamint az infrastruktúra kiépítése szempontjából és nem utolsósorban a tájképet is zavarja.

Bakonybélben jelenleg alig több mint 1200-an élnek. A megélhetés fő forrása ma is a famegmunkálás, de emellett egyre nagyobb teret hódít a turizmus is. A községben orvosi rendelő, gyógyszertár, posta, Takarékszövetkezet, óvoda, iskola, több élelmiszer- és ruházati bolt szolgálja mind a lakosok, mind pedig az ide látogatók igényeit.

Bakonybél a „Szőlőgyöpről” télen és nyáron

SOMHEGY BEMUTATÁSA

Bakonybél közigazgatási területén, a településtől 1 kilométerre fekszik Somhegy. Somhegy területe a környező erdőségekkel együtt az Esterházy uradalom része volt egykor. Lakóit a 18. század elején telepítették. Somhegy dél-keleti részén állt az Esterházyak egyik vadászkastélya. A kastély melletti völgyben a 19. században üveghutát telepítettek. A település ekkor élte fénykorát. Az ekkor készült Kataszteri térképen jól látható a település mai napig fennmaradt egy utcás szerkezete. A település két pólusát a Bakonybél felőli oldalon található temető és a Zirc felőli faluvégen álló vadászház és az üveghuta adta. Napjainkra a vadászkastélynak nyoma sem maradt.

A somhegyi üveghuta működött legtovább a Bakonyban, egészen 1859-ig. Megszűnése után a település nem épült tovább, lakossága csökkenni kezdett. Mára csupán pár tucatnyian élnek e területen. Épületei a mai napig őrzik az eredeti település szerkezetét. A házak előkert nélkül, utcafrontra telepítettek, az oldalhatáron állnak. Még fellelhetők köztük át nem épült utcafrontra merőleges tetőidomú épületek. A lakóházakat áttört kerítések fűzik össze.

Római katolikus plébánia- templom és monostor

A barokk épületegyüttes műemléki védelem alatt áll. 1018-ban Szent István király alapított monostort Szent Günther szerzetes javaslatára. A középkori templom formájáról, méretéről semmit nem tudunk, azt csak néhány oklevél említi. A monostor azonban fontos kulturális és közigazgatási központ lett.

Mindezek mellett a monostor területéhez arborétum is tartozik, melyben a tájra jellemző növényeket mutatják be.

A ma is álló templom alapkövét 1750-ben rakták le, felszentelésére 1754-ben került sor.

A templom teteje, a monostor és a falu 130 háza azonban 1780-ban egy tűzvészben teljesen leégett. A felújítási munkálatokkal csak 1782 novemberében lettek kész. Az épület külső formája az évszázadok folyamán nem sokat változott.

Az épület belső kialakítása meglehetősen egyszerű. Legfőbb dísze a Polinger Ignác pápai festő által 1758-ra elkészült főoltár, amely a templom védőszentjét, Szent Maurícuszt és vértanútársait ábrázolja. A hajó jobboldali falán függő festmény Krepp Frigyes győri festő műve. A hajó bal oldali falának utolsó képe a leghíresebb, id. Dorffmeister István alkotása 1779-ből. A szószék 1760-ban készült el, a műemlék orgona pedig 1822-től néhány évvel ezelőttig szolgálta a templomi liturgiát.

A baloldali képen a templom fő homlokzata és a Szent Gellért térről nyíló bejárata látható, a jobb oldali képen a harangtornyot láthatjuk, amely a templom oldalán kapott helyet.

A bencés szerzeteseknek 1950 októberében el kellett hagyniuk a monostor épületeit, helyükbe hatvan gráci irgalmas nővért internáltak. A temetőben nyugszanak mindazok, akik hazájuktól távol, itt haltak meg.

Később a főépületben szociális otthon működött. 1991-ben a Pannonhalmi Szent Benedek Rend visszakapta a béli apátság és a park tulajdonjogát, 1996-ban a Szeretetotthon igazgatását. A Szeretetotthont aztán 2003-ban bezárták. A monostort 1998-ban újra alapították, benne ma is szerzetesek élnek. A helybeliekkel együttműködve a monostorban kétféle munka is folyik.

A templom mellett kialakított Szent Günther Zarándokudvar ad helyet a szerzetesek munkáit értékesítő Monostori Ajándékboltnak, és a filagóriája alatti padokon megpihenni vágyó zarándokoknak. Az itt található Szent Günther ikon Mátyássy László szobrászművész alkotása.

Bakonybéli Tájház

A 19. században több fázisban épült, Fő utca 15. szám alatti lakó és gazdasági épületek országos műemléki védelem alatt állnak. Az épületekben működő Bakonybéli Tájház a bakonyi népi építészet egyik legszebb példája. A két lakóházból és a hagyományostól eltérő, úgynevezett torkospajtából álló épületeit a tehetős, faszerszámok kereskedelmével foglalkozó Hasprai család építtette.

A két házat boltíves kapuval kötötték össze, így alakult ki a jelenleg is látható utcai homlokzat. Az épületek oromfalai a telekhatárig futnak. A nagyobbik épület udvari oldalán mellvéddel ellátott íves gádor fut végig. A gádor alól nyílt egy bolthajtásos pince, valamint a lakószoba mögötti istálló. A kisebbik ház különlegessége az eredeti állapotban megőrzött, döngölt padlós, szabadkéményes füstös konyha. Ebből a helyiségből lakószoba, onnan pedig az utcára néző szatócsbolt nyílik, ami az udvarról is megközelíthető. Az épület leghátsó helyisége a kamra volt.

Az ősi bencés uradalmi birtok - Erdészet, Erdők Háza, Pannon Csillagda és Erdei Iskola

Az ősi bencés Szent Maurícius Monostor egykori uradalmi birtokát jelenleg az erdészet és a Balaton-Felvidéki Nemzeti Park megosztva használja. Az utóbbi években több építkezés is zajlott a különböző tulajdonosok kezdeményezésére. Az erdészet új főépülete, a pajtában elhelyezett erdei iskola és az átalakított magtár bővítéseként megjelenő csillagda mind egységes formajegyeket hordoznak magukon, bár építésük más és más volt az elmúlt években. Fontos volt az egykori uradalmi birtok közös nagy udvarának megtartása, bár jelenleg más-más funkciót kaptak a megmaradt épületek, de őrzik az egykori beépítést. A 19. századi kataszteri térképen már látható uradalmi birtok még fennmaradt, felújított, átalakított épületeinek helyi védelme javasolt: az Erdők Háza, a Pannon Csillagda Magtár épületrésze, az egykori pajta épülete, mely az erdei iskolának ad helyet.

Fent: A Szent Gellért térről nyíló kis mellékutca az Erdők Háza és a Pannon Csillagda épületivel.

Balra: Az egykori uradalmi birtok máig is látható keretes szerkezetű beépítése.

*Balra:
Pannon Csillagda kupolája*

*Jobbra:
Egykori pajtában működő
erdei iskola*

*Lent:
Erdészeti épülete*

Borostyán-kút, kápolna, kálvária

A település déli határában, a Borostyán-kő sziklánál több forrás is fakad. Az itt épített emlékhely két, a magyar történelemben és Bakonybél történetében fontos szerepet betöltő szent emlékét őrzi. A hagyomány szerint a béli monostort alapító Szent Günther és a később vértanúhalált halt Szent Gellért is e hely közelében töltött remeteségben néhány évet. Először 1826-ban emeltek az emlékhelyen kápolnát, amelyet a 19. század végén a ma álló épület váltott fel. Ekkor készült a 14 képből álló stáció és a szikla tetején található kálvária Krisztus, Szűz Mária és Szent János alakjával.

Három forrás fakad a kápolna előtt, amelyet kőből rakott medencével foglaltak kútházba. A medence közepén dombormű eleveníti fel Szent Gellért e helyhez kötődő legendáját, valamint emlékét egy szintén Szent Gellértet és egy szarvasborjút ábrázoló szobor is őrzi, amely Opra Szabó István zirci szobrászművész alkotása.

A kápolna mellett lépcső vezet egy elfalazott sziklahasadékhoz, amely elé egy Lourdes-i Mária szobor került. A szájhagyomány szerint e barlang lehetett a remeteség helye.

A kápolna környékét a falu összefogásával állították helyre 1996-ban, ekkor duzzasztották tavacskává a források vizét, s alakították ki a parton a pihenőparkot. A padok háttámlájára az adományozók nevét vésték fel.

A bakonybéli Borostyán-kút (Szent-kút) kápolnájának környéke 2009 óta Veszprém megye hét természeti csodájának egyike.

A kápolna és a kálvária értékes építészeti örökség, melyeknek helyi védelme javasolt.

Jobbra: a Borostyán-kút bejárata

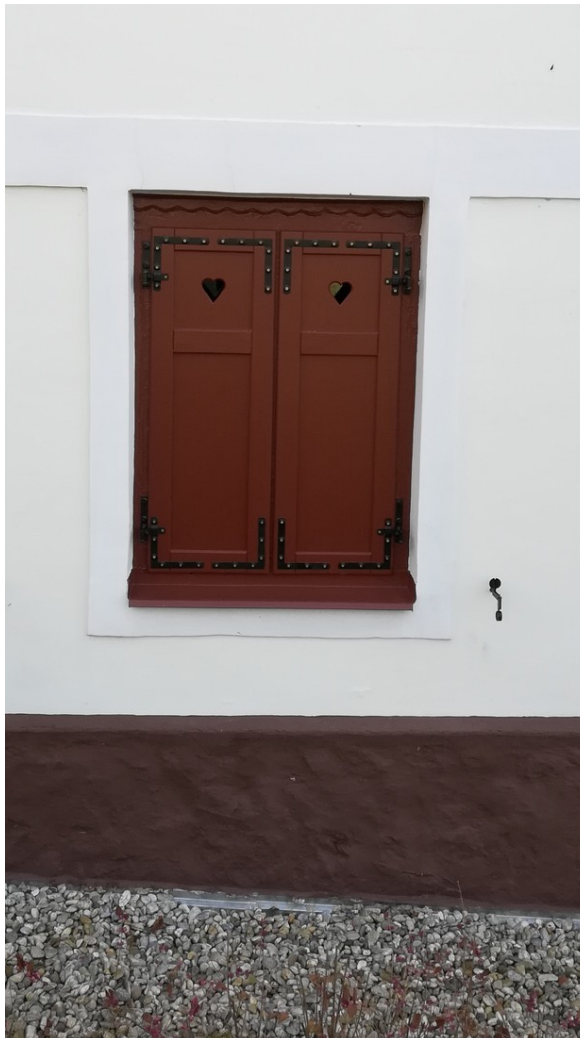

*Fent: Kápolna épülete és kőmedence a forrásokkal
Jobbra: Kálvária stációi*

Jókai u. 26. (hrsz. 398)

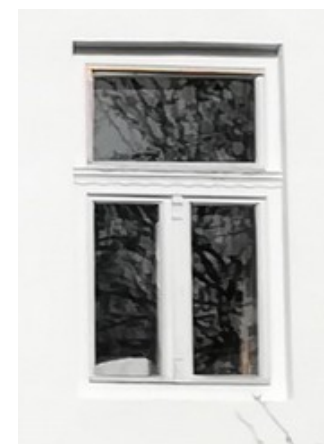
Helyi védelemre javasolt lakóépületek

Bakonybél területén sajnos a hajdani, utcára merőleges beépítésű, tornácos parasztházak nagy része eltűnt: átépítették vagy lebontották. Ennek fényében a megmaradt néhány lakóépület különösen értékes. Ezek közül a következő képeken bemutatott épületeket javasoljuk helyi védelemre.

Jókai u. 16. (hrsz. 393)

***Kossuth Lajos u. 17.
(hrsz. 365)***

Rákóczi Ferenc tér 18. (hrsz. 487)

Helyi védelemre javasolt pajták

Napjainkban egyre kevesebb portán találkozhatunk pajta épülettel, főleg úgy, hogy az még használatban van. Legtöbbjük az épület mögött helyezkedett el, kevesebb szerepet kapott. A településen még található két olyan pajta, amelyek az utcáfronton elhelyezettek, arányaikkal, anyaghasználatukkal gazdagítják az utcaképet. Ezek közül a következő képeken bemutatott épületeket javasoljuk helyi védelemre.

Bakonybél, Gyár u. 3. (hrsz. 381)

Somhegy, Fő u. 30. (hrsz. 960)

Szobrok

A településen található szobrok helyi védelemre javasoltak.

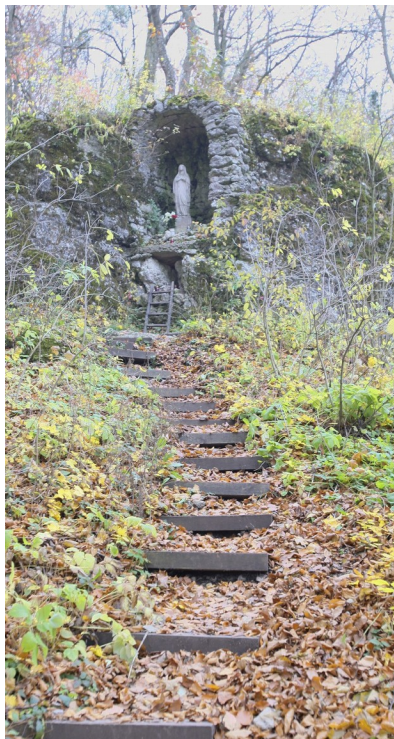
Krisztus, Szűz Mária és Szt. János szobra

A Borostyán-kő szikla oldalában 14 stáció visz fel bennünket a domb tetejére, ahol a keresztre feszített Krisztus mellett Szűz Mária és Szent János szobra áll.

Lourdes-i Mária szobor

A Borostyán-kúti kápolna bal oldalán lépcsősor vezet a mesterséges sziklaüregben álló Lourdes-i Mária szoborhoz, mellyel a szájhagyomány szerint egy barlangot, az egykori remeteség helyét falazták el.

Szent Gellért szobor

A Borostyán-kúti tó partján találjuk a Szent Gellértet egy szarvasborjú társaságában ábrázoló szobrot, mely a zirci Opra Szabó István alkotása.

Nepomuki Szent János szobor

Nepomuki Szent János a folyók, hidak, hajósok, halászok és vizimolnárok védőszentje, szobra a Szent Gellért téren, a templom előtt áll. Az 1871-ben állított szobor eredetileg az út túloldalán állt.

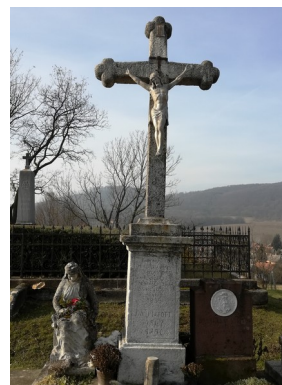
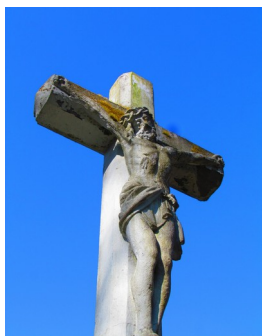

Temetők

Meghitt bensőséges hangulatot áraszt Somhegy faluszéli, árnyas fákkal körülvett temetőkertje, amely fenti képen látható.

A lenti képeken a bakonybéli keresztény temető látható, amely a Rákóczi térről nyílik. A temető bejáratánál jobbra található a gráci Irgalmas Rendi nővérek, valamint más rendhez tartozó nővérek síremlékei.

Keresztek

A településen számos kereszt található, melyek helyi védelemre javasoltak:

- Szent-kúti kereszt
- Kálvária keresztje
- Fő utcai kereszt
- Jókai utcai Piros kereszt
- Pápai úti kereszt
- bakonybéli temetői Nagykereszt
- somhegyi temetői kereszt
- somhegyi kereszt és harangláb
- Petőfi utcai Fehér kereszt

Természeti értékek

Bakonybél teljes bel- és külterülete a 8754 hektárnyi területen kialakított, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park részét képező Magas-bakonyi Tájvédelmi Körzetbe tartozik. A területen jelentős geológiai, növénytani, állattani és kultúrtörténeti értékek találhatók.

A területet 84%-ban erdők, erdőtársulások uralják, melyeknek nagy része bükkös valamint gyertyános-bükkös. Alacsonyabb területeken megtaláljuk a gyertyános-kocsánytalan tölgyeseket, ritkán tölgyeseket. A sédek, patakok, vízparti területein éger ligetek jellemzőek. A tájon különlegesnek számítanak az itt megtalálható a karsztbokorerdők és sziklagyepek.

Az erdők állatvilága nagyon gazdag, fellelhetők itt a gerincesek szinte minden osztályának ritka példányai, területükön számos védett madárfaj fészkel. A bakonyi karszton kialakult változatos földtani képződmények, a források, szurdokok, víznyelők és barlangok számtalan élményt nyújtanak az ide látogatóknak, akik a település környékén több tanösvényen végighaladva vagy az Erdők Házában megtekinthető kiállításon is megismerkedhetnek a környék országos jelentőségű természeti emlékeivel. A vármaradványok, egykori sáncok, halomsírok szintén egyedi kultúrtörténeti jelentőséggel bírnak.

Bakonybél területén a Balaton-felvidéki Nemzeti Park nyilvántartása szerint nagy számú országos jelentőségű természeti emlék található: 91 forrás, 37 víznyelő, 15 barlang, 2 földvár (Somhegy, Podmaniczkyak útja) és 2 kunhalom (Öreg-kerülő-halom, Százhalom).

A számtalan táji érték teljes bemutatása a kézikönyv műfajából adódóan nem lehetséges, ezért a teljesség igénye nélkül, csak néhányat mutatunk be e páratlan természeti kincsek közül.

Bakonybél-től délnyugatra, a Fekete-séd folyása mellett, a Bankavár, valamint a Kövestető lábánál fakad a **Tiszta-víz**, a Bakony legnagyobb forrása. Forrásmedencéjének átmérője 4-5 m, de aszályos időszakban is több mint 2 m. A forrásmedence vizének mélysége kb. 70-80 cm. A forrás fokozottan védett természetvédelmi területen ered.

A Bakonybél környékén eredő források közül a leghíresebbek a **Borostyán-kút**, vagy más néven Szent-kút forrásai. Három forrás fakad a kápolna előtt, amelyet kőből rakott medencével foglaltak kútházba. A medence közepén dombormű eleveníti fel Szent Gellért e helyhez kötődő legendáját.

Fent: Tiszta-víz

Lent: Borostyán-kút forrásai

A Száraz-Gerence völgyében, a völgyfenékhez képest mintegy 50 m-es magasságban nyílik a **Pörgöl-barlang**, vagy hivatalos nevén a Száraz-Gerencei-barlang háromszög alakú bejárata.

A barlangot a mészkő repedéseibe, hasadékaiba a felszínről bejutó víz oldó hatása hozta létre. Tetején, oldalán és hasadékaiban a mészkőben kialakult barlangokra jellemző sokszínű és többféle alakzatot formáló cseppkő bekérgeződéseket figyelhetünk meg.

A barlang egyike a Bakony legforgalmasabb denevér nászhelyeinek, benne 14 védett és fokozottan védett denevérfaj fordul elő. A többszöri régészeti feltárások eredményeként bebizonyosodott, hogy már az ősember idején is lakott volt.

A Bakonybél mellett, a Kőrishegy lábánál fakadó Tekereshát közelében elterülő **Százhalom** maga 226 halomsírával Közép-Európa egyik legnagyobb ismert sírmezője. A legnagyobb sírok 20–30 m, a kisebbek 5–16 m átmérőjűek. Magasságuk 1–3 m. Keletkezési idejük Kr.e. 1200 körülre tehető. Ezek a késő bronzkori népek emelték többek között a Nagy-Som-hegy csúcsának közelében álló földvárakat is.

A legendák szerint a sáncok a „Podmaniczkyak útját” védték, ami nem csak a Tönkölyhegy, hanem a Várhegyen álló Bakonyújvárral kötötte össze az egykori Arany-hegyet, ahol a hírhedt rablóvezéreknek a monda szerint egy másik váruk állt. A bakonybéli mesének azonban nincsen alapja. Mára bebizonyosodott, hogy a földsánc-rendszer késő bronzkori eredetű.

Balra: Százhalom sírjai

Régészeti lelőhelyek

Bakonybélben és a település körül számtalan már ismert régészeti lelőhely található.

Régészeti lelőhelyek a lakott részeken: Bencés apátság és teljes környezete, valamint a település észak-nyugati vége, ahol bronzkori telepre utaló nyomokat találtak.

Régészeti lelőhelyek a településtől távol:

„Podmaniczkyak útja” *(Feltehetően bronzkori sánc)*

Somhegy *(Kövekkel megerősített sáncú őskori település)*

Vall és Szőlőgyep *(Későbronzkori település nyomai és sírhalmok)*

Halomány, Falubitang és Erdőlába *(Bronzkori telep és sírhalmok)*

Gát-hegy-Tuskós *(Bronzkori településnyomok és sírhalmok)*

Öregkerülő *(Bronzkori és római szőrvány leletanyag)*

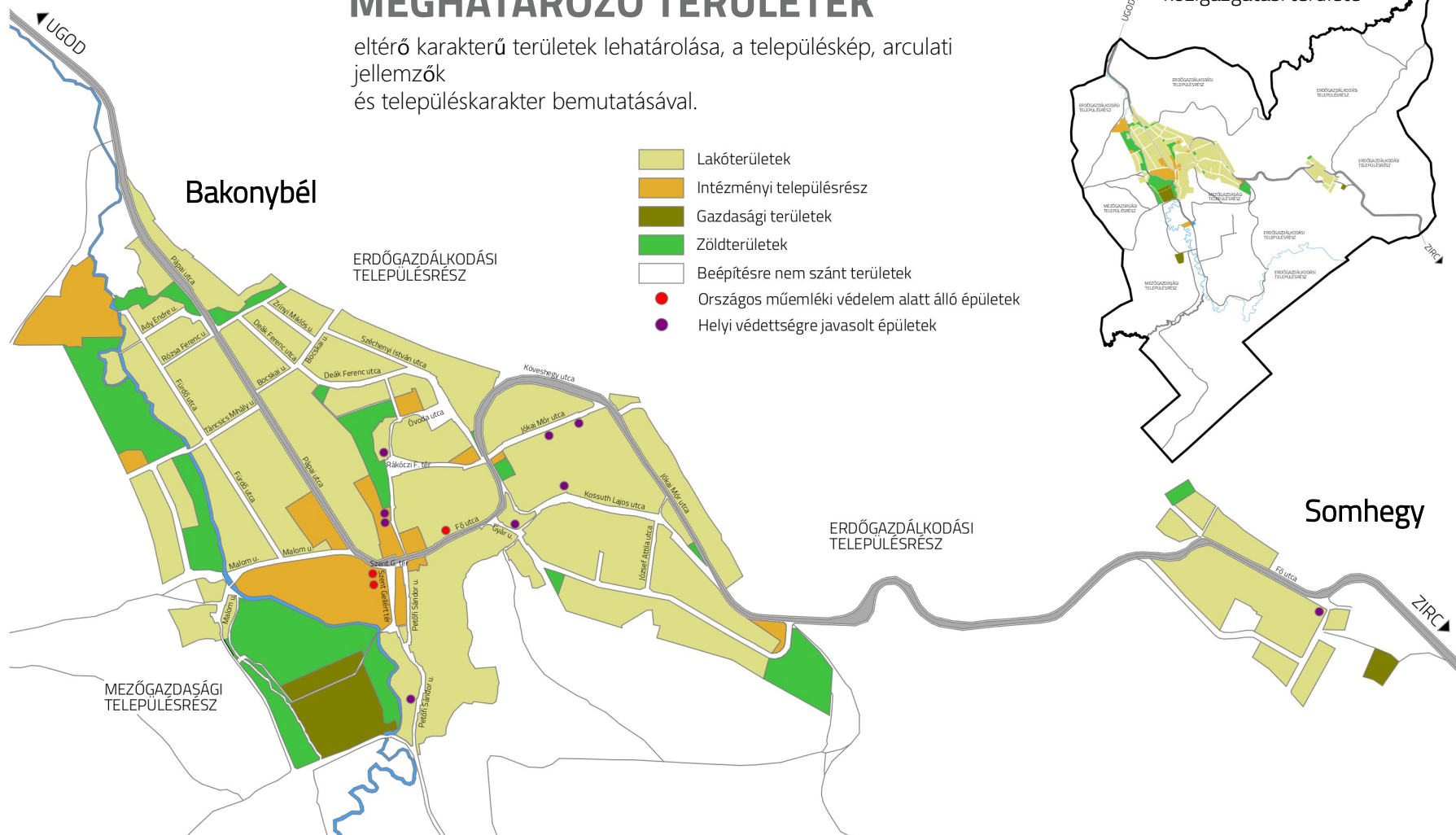
A feltárt régészeti lelőhelyek arra utalnak, hogy a település már a bronzkor idején is lakott terület volt. A felsorolt lelőhelyek többsége a településtől jelentősen távol található. Néhányuk azonban a kivezető utak mellett terül el. Ezekben a helyeken bármilyen beruházást régészeti feltárásnak kell megelőznie.

Jobbra: Gát-hegy

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával.

Lakóterületek

Bakonybél történelmi településmagja a 19. századi kataszteri térképen látható, a mai Szent Gellért teret, Petőfi Sándor utcát, Fő utcát, Kossuth Lajos utcát, Gyár utcát, Jókai Mór utcát, Rákóczi Ferenc teret, Óvoda utcát, Malom utcát és Somhegy Fő utcáját foglalja magába.

Jellemzője a fésűs beépítésnek nevezett falusias beépítési mód volt, mely a hagyományos gazdálkodó lakókörnyezetek egyik alaptípusa. Keskeny, hosszú és utcára merőleges, oldalhatáron álló beépítés jellemzi. Az épületek előkert nélkül nyílnak az utcára, míg a telek oldalhatárán egymás után sorakoznak a lakó majd a gazdasági épületek. A hagyományos utcakép meghatározója, az utcai homlokzaton kontyolt vagy oromzatos tetőforma, melyek hajlásszöge jellemzően 40 fok körüli volt. Az udvari homlokzaton jellemzően tornác futott végig, amely anyagát tekintve téglából vagy fából készült egyenes vagy íves kialakítással. A tető régebben zsupfedést, később cserépfedést kapott. Ezen épületek közül mára csak néhány maradt fenn, amelyek megőrzendők. Sajnálatos módon a történelmi településmag utcaképe nem őrződött meg.

A 20. század második felében történt építkezések nem csak a falu bővülését eredményezték, hanem a régi utcaképet is megváltoztatták. Az oldalhatáron álló beépítés továbbra is megmarad, azonban az utcafronti szélesség megváltozik a korábbi 7 méter széles épületeket a 10-12 méter széles épületek váltják fel. Az előkertek változatosságával megtörik az egységes utcakép, az előkert nélküli beépítés mellett 2-8 méteres előkertekkel is találkozhatunk. Az 1950-es, 1960-as évek négyzetes alaprajzi kialakítású épületeire jellemzően sátoztető került, majd ezt követően megjelenő típusházak tetőteres változatai nagyon széles tűzfalal fordulnak az utca felé. A földszintes épülettömegek közé beékelődnek kétszintes épületek is.

A helyi építési szabályzat elkészülte után utcaképbe illő épületek születtek, illetve az átalakítások is ennek nyomán történtek. Összességében elmondható, hogy az épületek többsége mind formai, mind anyaghasználati kialakításukban is egymástól nagyon eltérőek, sem tetőformájukban, sem tető hajlásszögükben nem igazodnak a hagyományos beépítéshez. A korábbi harmonikus falukép helyreállítása érdekében szükséges lenne a hagyományos beépítéshez illő, utcára merőleges, nyeregvetős épületek kialakítása, illetve az átalakításoknál az adott helyi utcakép egységességének helyreállítása az illeszkedés szabályainak betartásával.

Intézményi településrész

A intézményi településrész területén a falu olyan közösségi célú intézményei kapnak helyet, mint a Polgármesteri Hivatal, az Általános Iskola és az Óvoda, másrészt a szolgáltatást végző intézmények, mint a Posta, az Erdészet, a Hotel, az Erdők Háza, a Pannon Csillagda és a Kismesterségek Háza, valamint a település központját meghatározó Szent Mauríciusz Monostor és a Római Katolikus Plébániatemplom. Valamennyi intézményi településrész a faluközpontban, vagy ahhoz közel helyezkedik el. Ez alól csak a település észak-nyugati szélén található hotel területe képez kivételt. Ezen településrészen lévő valamennyi épület közös jellemzője, hogy funkciójukból adódóan nagyobb léptékűek a környező lakóépületeknél. A faluközpontban álló épületek szerves részét képezik az utcaképnek. A hotel épületei szabadon álló beépítéssel telepítettek, a lakókörnyezettől viszonylag távol elhelyezve. Ezen településrész épületeinél is fontos, hogy az illeszkedés szabályait figyelembe vegyék, anyaghasználatukkal, színvilágukkal előnyös településképi megjelenést kapjanak.

Gazdasági területek

A település déli peremén alakultak ki gazdasági területek, melyek a meglévő úthálózathoz illeszkednek. Beépítésükre a szabadon álló épületek halmazos, a rendeltetésük által igényelt elhelyezése jellemző. Az épületek hagyományos, téglá szerkezetből épültek, vakoltak és hullám pala és cserép fedést kaptak. Domináns tetőforma a magas tető, az épületek környezete helyenként rendezetlen.

Építészeti szempontból jellemző e területekre az egyszerűség. Az épületek tömegformálására a keskeny, hosszúkás forma jellemző, melyhez földszintes épületkialakítás párosul.

Zöldterületek

Ezen lehatárolt területekhez tartozik Bakonybél területén található temetők , sportpálya területe, a belterület dél-keleti határán kijelölt majdani kemping területe, valamint a lakóterületek közt elhelyezkedő zöldfelületek, amelyek a vízelvezető árok rendszert is magukba foglalják. A külterületen is található olyan kisebb zöldfelületek, amelyek rendszeres karbantartása hozzájárul Bakonybél gondozott településképeének kialakításához. Ilyen területek a turisták által gyakran látogatott Borostyán-kút és környezete, valamint a bevezető utak menti pihenőhelyek.

Beépítésre nem szánt terület

Bakonybél települést külterületei övezik. A domborzati viszonyok és a környezet természeti adottságai határozzák meg az egyes külterületi területek tájhasználatának jellemzőit. Erdő területek, szántóföldek és legelők területei mellett vizes élőhelyek is megtalálhatóak a külterületen.

A külterületek meghatározója a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási tevékenység, melyekhez kapcsolódóan egy-egy építmény is megjelenik. Ezen épületek tekintetében is fontos a megfelelő telepítés, forma és anyaghasználat.

A külterület déli, a faluhoz közel eső részén mezőgazdasági tevékenység folyik, itt rétek és szántóföldek találhatóak. A szántóföldek legjellemzőbb növényei a búza, az árpa és a kukorica. A réteken, legelőkön állattartás folyik.

Bakonybél közigazgatási területe, kül- és belterülete egyaránt, a tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek övezetébe tartozik. A „Beépítésre nem szánt területek” -et olyan védett területek érintik, mint a Magas-bakonyi Tájvédelmi Körzet, a Natura 2000 területei közül az Északi-Bakony néven kihirdetett különleges madárvédelmi és kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület. Területén továbbá megtalálhatóak az országos ökológiai hálózat magterület és puffterület övezetei is.

AJÁNLÁSOK | ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ 5

Ebben a fejezetben a településképi minőségi formálására vonatkozó ajánlásokat olvashatjuk. Ezekkel az útmutatásokkal nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket, viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat, amelyeket a következő oldalakon piros x jelöl, míg az ajánlott megoldások mellett zöld pipa jelenik meg.

Az építés tízparancsolata

1. Mielőtt új épületet tervezel, kétszer is gondold meg, hogy a régit nem lehet-e felhasználni!
  2. A tervezéssel építésszel bízzál meg!
  3. Ne feledd, hogy az építés közügy is!
  4. Próbálgd alkalmazkodni a kialakult beépítéshez és utcaképhez!
  5. A telek beépítésénél ne csak házban, hanem udvarban és térfalakban is gondolkozzál!
  6. Az udvart úgy tervezd, mint a házadat: olyan helyiségekről van szó, amely fölül csak a tető hiányzik!
  7. Az oldalhatáron álló beépítést ne a szegénység, hanem a józanság és a kulturáltság jelének tekintsd!
  8. Használd a hagyományos környezetkultúra elemeit: a tornácot, a falazott kerítést, a tetőfeljárót, és töltsd meg új tartalommal!
  9. Az épület homlokzatánál alkalmazd a harmonikus arányrendszer törvényeit!
  10. A kevesebb több: az egyszerűség nemessé tesz!
- (dr. Meggyesi Tamás egyetemi tanár / Települési kultúráink című tanulmány – 1990.)

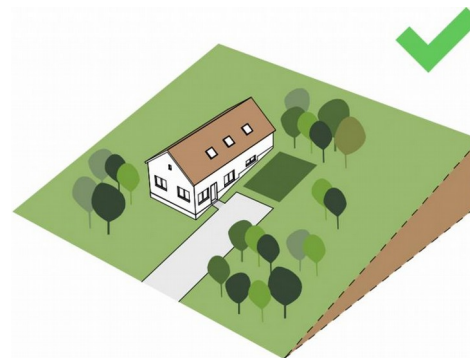
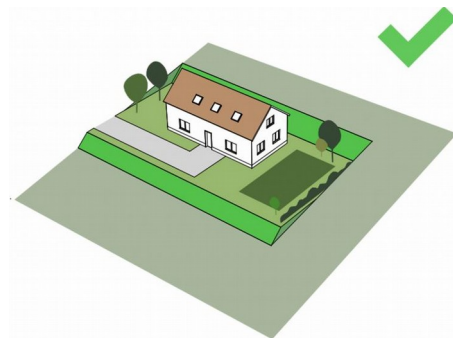
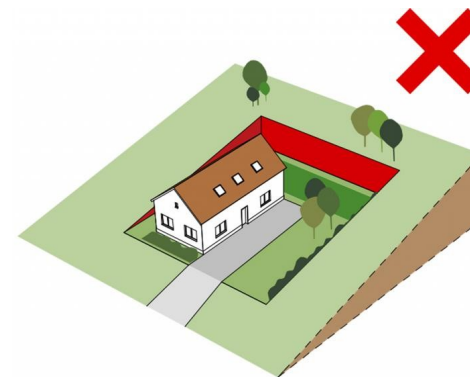
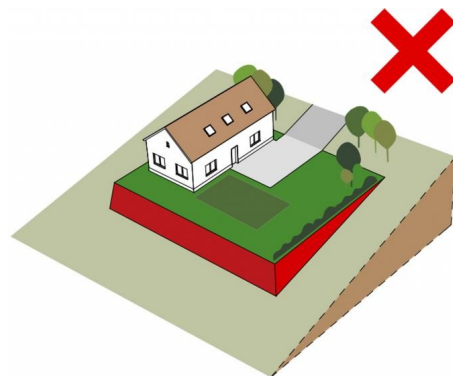
AJÁNLÁSOK | LAKÓTERÜLETEK

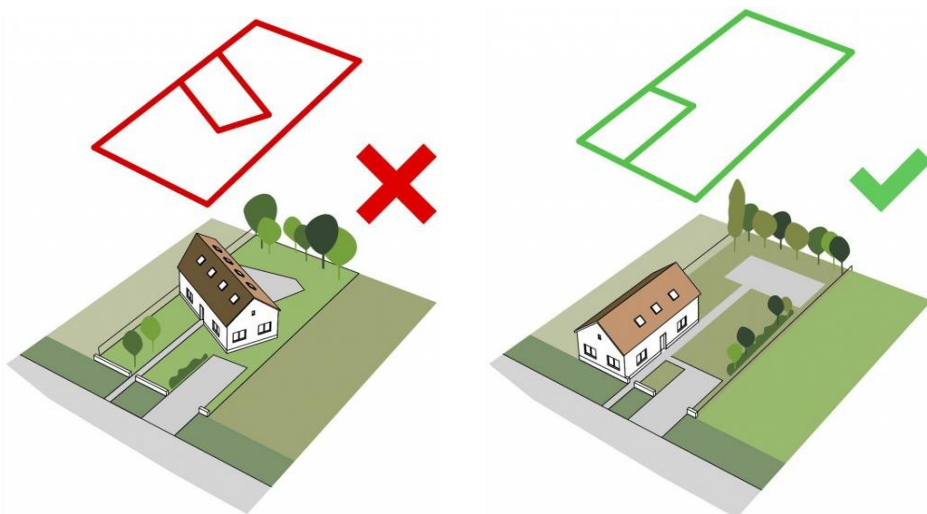
Terepalakítás

Bakonybél területe dombos, ezért a családi házak építésénél lejtős telekre kell számítani.

Nem ajánlott az épület földbevéjása, az így kialakuló mélyedésben az esővíz összegyűlik, a kert rosszul használható. Nem javasolt továbbá a ház teljes kiemelése sem, mivel így a ház feltűnő platóra kerül, kiemelkedik szomszédai közül.

Jó megoldás a terepalakításnál a családi ház részleges bevágása. Az így kitermelt földdel feltölthető egyenesre a telek, kevés földet kell megmozgatni. Kiváló megoldás továbbá, ha az épület eleve terepbe illeszkedve épül, így kapcsolata a környezetével jó, a földmunka minimális.

Telepítés

A lakóterületeken a házak telepítése oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges rendszerű. Az egységes utcafronti beépítésnél az illeszkedés szabályai szerint járunk el. Az előkert kialakításánál legyünk figyelemmel a környező házak előkertjeinek méretére, a kialakult utcákban a meglévő utcaképhez igazodjunk. Mérlegeljük a lejtést és a megközelítési lehetőségeket is, melyeknél egyedi előkert meghatározása is lehetséges. Új építkezéseknél 5 méteres előkert kialakítása javasolt. Ajánlott az utcafronti szélességet legfeljebb 8 méterben meghatározni, az épület utca felőli 5 méteres mélységig.

A nem utcára merőlegesen telepített lakóház építése nem javasolt. A házak a telek oldalhatárán állnak, melléképületek elhelyezése a ház mögött javasolt, növényzettel határolva kialakítható a védett kert. Adótornyok telepítése tilos.

Magasság

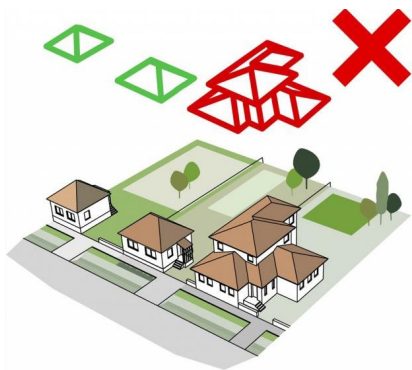
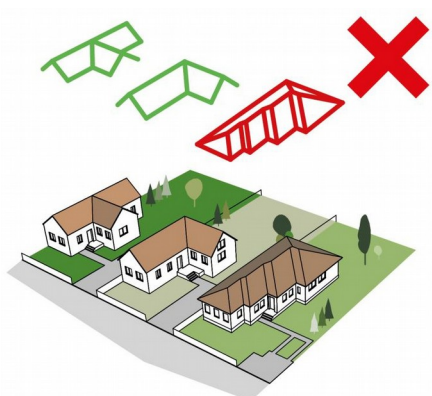
Bakonybélben a lakóterületeken a házak jellemzően földszintesek, vagy tetőtér beépítések, magasságuk közel azonos.

A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek a kialakult utcaképbbe. Új házak építésénél is ezt az épületmagasságot válasszuk.

Tetőhajlásszög

A lakóterületeken a házak tetőhajlásszöge közel azonos, 40 fok körüli. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel ajánlott épülniük, mint környezetüknek. A túl magas illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek az utcaképbe. A fő tömeget meghatározó tető hajlásszögét 40 fok és 45 fok közti sávban ajánlott megválasztani.

Tetőforma

Bakonybél lakóterületein előfordul ormfalas, sátoztetős, kontyolt tetős ház. A tetőforma kiválasztásánál a szomszédos házakon alkalmazott tetőforma az irányadó, ajánlott azokhoz alkalmazkodni. Fontos törekedni tűzfalas vagy ormfalas tetőforma kialakítására, azonban a 8 méternél szélesebb tömeget nem javasolt tűzfalas vagy ormfalas tetővel építeni.

Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős házból álló utcakép, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló nyeregtetős tetőformájú.

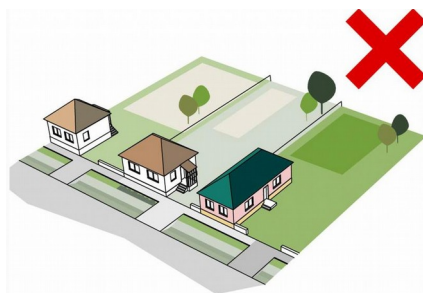
Amennyiben az építési telek környezetében sátoztetős épületek állnak, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a többi épülethez hasonló tömegű és tetőformájú.

Anyaghasználat (színek)

Bakonybél lakóterületén álló épületek színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat. Nem ajánlott a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fedés és burkolat.

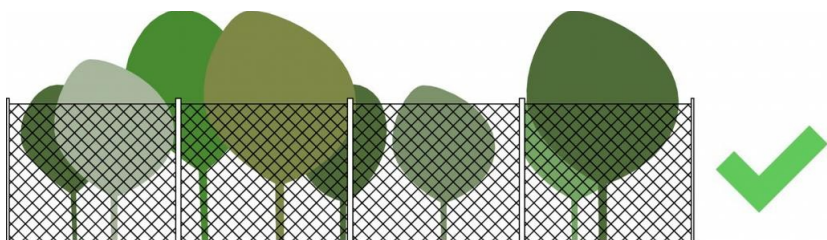
A fő tömeget meghatározó tetőn égetett agyagcserép, vagy ahhoz színben és formában hasonló egyéb héjalás alkalmazása javasolt. Korcolt fémlemez fedés alkalmazása a fő tömegen nem ajánlott, de kiegészítő fedésként, például előtetőnél, alkalmazható. A hagyományos szürke pala fedést csak a meglévő épületeken, a tetőhéjalás javítására illetve annak folytatásaként ajánlott alkalmazni. Táblás fémlemez és bitumenes zsindely fedés alkalmazása nem ajánlott.

Homlokzati színek tekintetében ajánlott a pasztel színek használata. A természetes anyagok (fa, kő, tégl) használata mind épület építőanyagként, mind burkolatként ajánlott.

Természetes határ, kerítés növényelválasztásból.

Teljesen áttört, drótfonatos kerítés.

Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és 2/3-ad áttört résszel.

Kerítés

A település egészén jellemzően lábazat nélküli, illetve alacsony lábazatkialakítású, áttört kerítésekkel találkozhatunk. Egy-egy kivétel természetesen mindig akad, úgy, mint a Szent Mauríciusz Monostor arborétumát szegélyező tömör kőkerítés, mégis jól illeszkedik környezetébe. A lakóterületeken jellemzően fa, kovácsoltvas és kő anyagú kerítésekkel találkozhatunk. Ajánlott egyszerű léckerítések alkalmazása, melyek jól illeszkednek a tájba és az utcaképbe. Az áttört kerítések átláthatóak, aminek következtében jól látszódik az előkert és a mögötte megbúvó épület homlokzata is.

Támfal

Bakonybél lakóterületein a tömör, vakolt vagy vakolatlan kő támfalakkal találkozhatunk, amelyek a sajátos terep lejtésből, utca kialakításból adódnak. Ezen támfalak gyakran kerítésként is funkcionálnak. Az ilyen egyedi beépítéseknél előfordulhat a tömör kerítés is, az épületek ekkor jellemzően az utcafronti telekhatáron helyezkednek el.

TORNÁCOK

A népi építészet egyik könnyen felismerhető, jellegzetes eleme az oldalsó oszlopos tornác. Ékes példái Bakonybélen is jól megfigyelhetők. Ezek az átmeneti, „külső-belső” terek készülhetnek az épület anyagából, de akár fából is. A tornác kialakítására, elhelyezkedésére is számos, részleteiben eltérő megoldás lehetséges, mint azt az alábbi két kép is mutatja: nyílása lehet egyenes vagy íves záródású is. Az arányos, tornácos épületek sora karakteres utcaképet mutat, mely erősíti a település egységes arculatát és identitását. Új épület tornáckialakításával és újszerű átgondolásával tovább vihetjük e hagyományt új otthonunkba.

AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épülettömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük ezt. A népi építészet házain, régi középületeken fából készült, osztott ablakokat, ajtókat használtak. Leginkább elterjedt a barna és zöld színek alkalmazása volt. Jellemző az ablakok faragott díszítése a vízszintes osztásban, illetve a módosabb épületek ajtajai fölötti faragott díszítés, és az osztott felülvilágító. A jellegzetes formájú oromzati padlásablak használata a mai épületeknek esztétikus megjelenést biztosít. Jellemzően az épületek ablakai inkább álló arányúak.

Új épületek építése esetén tetszőleges anyagú, de fa mintázatú, vagy fegyverzetű, víztiszta, vagy matt síkűvegezésű, osztott ablakok beépítése javasolt. Utcai homlokzaton érdemes spalettát vagy zsalugátert kialakítani, illetve redőnyszekrény csak beépített, rejtett kivitelben ajánlott létesíteni, a nyílászáróval megegyező színben. A nyílászárók javasolt színe világos és középbarna, olívazöld, vagy ezek szürkével tört árnyalata.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A homlokzatképzés szempontjából nagyon fontos, hogy az épületeink utcára néző homlokzatát hogyan alakítjuk ki. Ennek szélessége akkor arányos és ember léptékű, ha 6-8 méter szélességű. Ilyenkor tudjuk tűzfalal vagy oromfallal zárni lakóépületünket. Az utcafrontra kifuttatott tömegeknél ez a szélesség javasolt. Amennyiben ennél szélesebb az épület utcafronti része, úgy azt kontyolt tetővel ajánlott kialakítani, illetve L alakú épületeknél a tetőgerincet az utcával párhuzamosan javasolt kialakítani.

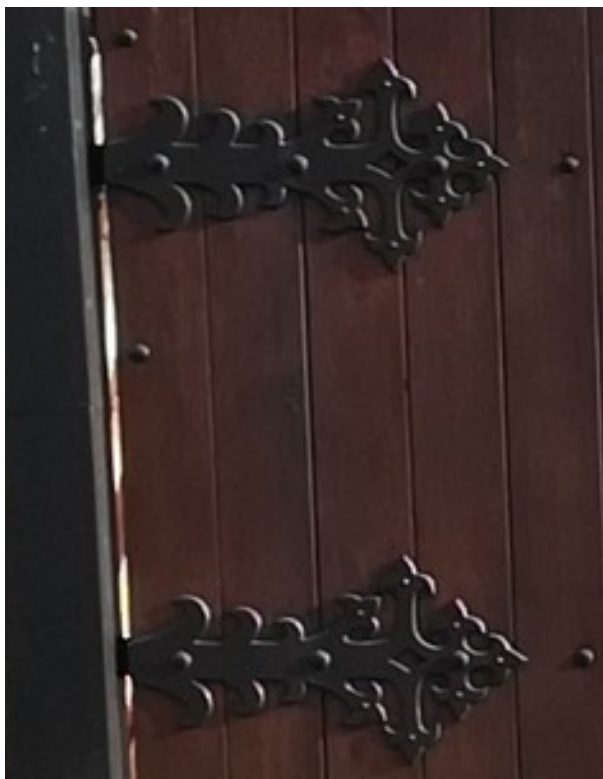
Ajánlott az épületek homlokzatait tagolni (lábazat, párkány), nyílászáróit keretezni, szimmetrikusan elhelyezni. Ezen megoldásokkal az aránytalanabb homlokzatok is javíthatók. Igyekezzünk a homlokzatok színválasztásakor visszafogottabb, pasztel színeket alkalmazni. Anyaghasználat szempontjából a természetes anyagok - a kő, tégl, vakolt felületek, faburkolat - részesítendőek előnyben.

RÉSZLETEK

Épületeinken lévő részletek elengedhetetlenek ahhoz, hogy igényes, minőségi környezetben éljünk. Ne feledjük, hogy ez egy olyan kirakós, amely akkor alkot egy egészet, ha minden elem a megfelelő helyre kerül. Mikor a részletképzésen gondolkodunk – akár tervezővel, akár mesteremberrel – gondoljunk arra, hogy az elkészült mű egy egész életen át fogja díszíteni környezetünket. A részletek kiválasztásánál járjuk körül a fellelhető közeli példákat, merítsünk ihletet belőlük és alkalmazzuk helyesen házunkon.

KERTEK

Bakonybélen kiemelten fontos, hogy a településrész és az épületek harmonikusan illeszkedjenek a tájba. A megfelelő telepítésen és terepalakításon túl ügyeljünk arra, hogy lehetőség szerint megfelelő természetes háttérrel, környezetet adjunk az épületnek. Így otthonunk olyan lesz, mintha már rég ott állna, emellett a kertben és az épületben tartózkodás is kellemesebbé válik. A tájba illesztett épület nem hivalkodik, hasznosítja a fák szélvédelmét, árnyékolását is. Az épülettömeg követi a háttérnövényzet szerkezetét, kertje követi a jellegzetes szegélyvonalakat, takarja a burkolt felületek látványát. A kert legyen bensőséges kialakítású.

Az épület tájba illesztését a megfelelő építési hely megválasztása mellett nagyban segíthetjük a meglévő növényzet megtartásával. A telek rendezésekor tartsunk, védjünk meg annyi növényt, amennyit lehet!

Az épületek elé ültetett magas örökzöldek egész évben takarják a házat, télen elzárják az értékes napfényt, növelik a fűtésszámlát. Az épület elé ültetett lombhullatók télen beeresztik a fényt, nyáron védenek a tűző naptól. Az előkertben az alacsony örökzöldekből kialakított sövények viszont jól kapcsolják az épületet az utcaképhez.

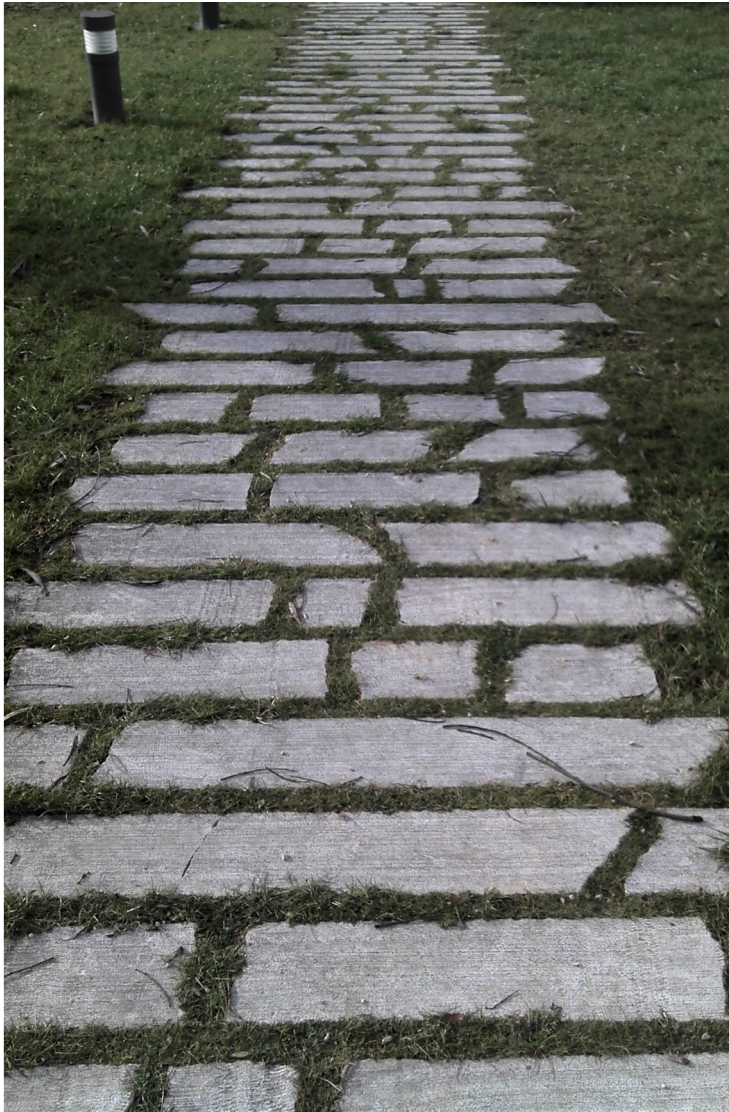
A gépkocsi nyomvonalán könnyen felújítható, vízáteresztő burkolatot alkalmazunk, így elkerüljük a tócsák kialakulását, és könnyebben életben tartjuk növényeinket. A kevésbé használt részeken dekoratív, régi téglából alakíthatunk ki járőfelületet. A szegélyeket azonos anyagból alakíthatjuk ki.

A növényfalakat, térfalakat a településrészen erőteljesen alkalmazhatjuk. Különösen a háttérteret adó és az épületet keretező faállomány telepítése javasolt. Magasabb fákat is ültethetünk. Változatos magasságú sövényekkel választjuk le az egyes kerthasználati tereket.

Előkertünkbe, utcakertünkbe csempésszük be a környező táj elemeit, formáit, színeit. Ugyanakkor változatos formák és színek alkalmazhatók a kortárs építészeti megoldású épületek környezetében. Fokozottan illeszkedjünk az épület stílusához, színvilágához. A merész épületszínek esetében óvatosan bánjunk a növények színválasztásával. A különleges színű és formájú növények a kert fűszerei, mértékkel használjuk őket! A keskeny előkertben illeszkedjünk a szűk térhez és a nyílászárók elhelyezkedéséhez. Keskeny, oszlopos növényeket alkalmazhatunk, amelyek hangsúlyozzák az épület függőleges vonalait.

Ahogy az építészeti megoldásokban, úgy a növényválasztásban is nagy szabadsággal rendelkezünk. Javasolt megidézni a környező táj és a korábbi tájhasználat növényeit. Kerüljük az agresszív ún. inváziós fajokat (tapadó vadszőlő, zöld juhar stb.), ezek kordában tartása nagy nehézségekbe ütközik. Javasolt növények: a déli kiettségű részeken a termő szőlő (*Vitis vinifera*), kislevelű hárs (*Tilia cordata*), som (*Cornus mas*), gyümölcsfák, a kerti iszalag (*Clematis hibridek*), levendula (*Lavandula angustifolia*) javasoltak. Az északi tájolású (páros számozású) utcaoldal növénylistája: Hortenzia (*Hydrangea macrophylla*), árnyliliom (*Hosta sp.*), puszpáng (*Buxus sempervirens*).

AJÁNLÁSOK | INTÉZMÉNYI TELEPÜLÉSRÉSZ

Az intézményi településrész területén az épületek szabadon álló illetve oldalhatáron álló beépítési móddal, a kialakult állapothoz igazodóan ajánlott elhelyezni. Elhelyezésük meglévő vagy kialakítandó, egyedi építési telkeken történhet. Az előkert mérete a kialakult helyzethez igazodó. Az épület magasságának illeszkednie kell a két szomszédos épület ill. a környezeti átlag magasságához. Ez alól épületformálása és funkciója miatt csak a templom és a csillagda épülete képez kivételt.

Az épületek magastetővel létesítendőek. A fő tömeget meghatározó tető hajlásszöge 40 foknál alacsonyabb, 45 foknál meredekebb nem lehet. Ez alól a templom képez kivételt, ahol a kialakult szerinti, illetve a csillagda épülete, ahol a vegyes-tetővel (magastető, kupola, lapostető) történt a tömeglezárás. Égetett agyagcserép ill. ahhoz színben és formában alkalmazkodó egyéb héjalás alkalmazható. Nem alkalmazható a fő tömeg fedésére fémlemez, bitumenes zsindely és táblás lemezfedés. A hagyományos szürke palafedés csak a meglévők pótlására és annak folytatásaként alkalmazható.

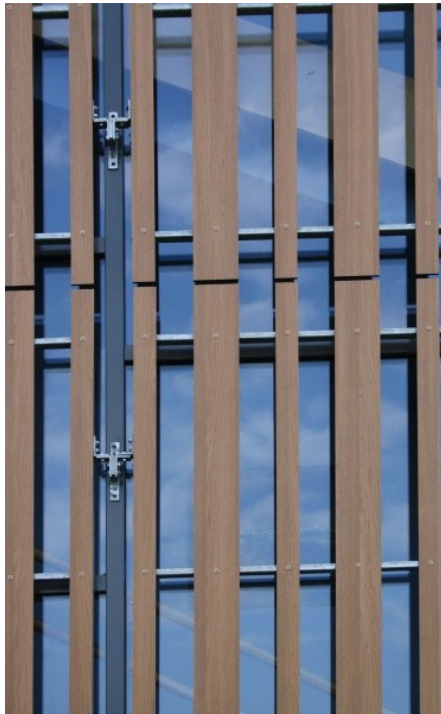

Homlokzati színek tekintetében ajánlott a pasztel színek használata. A természetes anyagok (fa, kő, tégl) használata mind épület építőanyagaként, mind burkolatként ajánlott.

A településrész telkeit a helyben kialakult anyag és formavilágú kerítéssel lehet bekeríteni. Az optikai zártság biztosítása esetén a kialakult állapothoz kell illeszteni a tömör kerítést. Az épületek nyílászáróinak az adott funkcióhoz és környezethez kell igazodnia, ajánlott a fa nyílászárók alkalmazása.

Az intézményi településrészen a zöldfelületek kialakítására az alábbi ajánlások vonatkoznak:

- az egyes telkek területének legalább 35 %-át zöldfelületként ajánlott kialakítani, kivéve a monostori arborétumot, ahol 90%-át.
- a telkek zöldfelülettel borított részének legalább felét háromszintű (gyep- cserje- és lombkoronaszint együttesen), vagy kétszintű (gyep- és cserjeszint együttesen) növényzet alkalmazásával kell kialakítani.
- a parkolók telken belül is fásítva alakítandók ki: 4 parkolóhelyenként legalább 1, legalább kétszer iskolázott lombos fa telepítendő.

Közterület

A közterületek alakításánál ügyelni kell a meglévő fás szárú növényállomány megőrzésére, gyarapítására. A légvezetékek helyett földkábel alkalmazása javasolt. Fontos azonban, hogy ahol légvezeték található, ott olyan fát válasszunk, amely alacsony növésű. Fontos a különböző felületek szétválasztása (szegélykövek alkalmazása). Ne alkalmazzunk gyeptet az utak, parkolóhelyek közelében, hogy elkerüljük a gyepra parkolást.

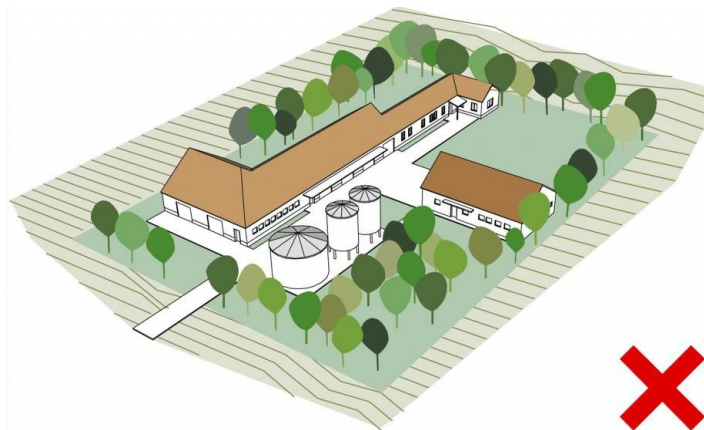
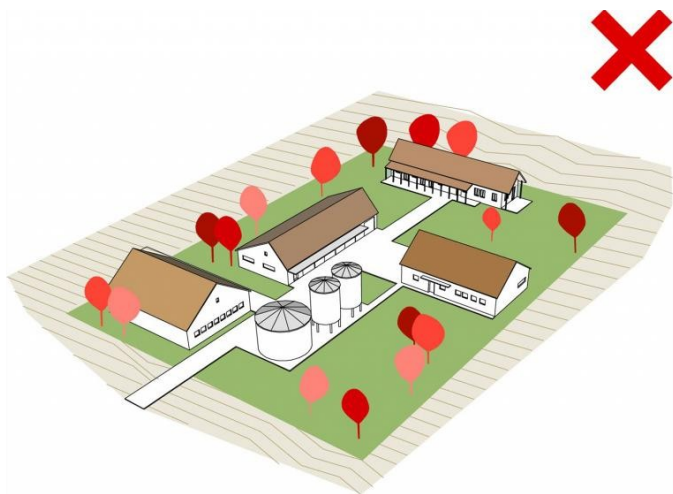
A fasorok kiemelik a település fő útvonalait, irányítják a tekintetet. Ügyeljünk arra, hogy a fákat megfelelő távolságra ültessük és olyan fafajokat válasszunk, amelyek nem nőnek bele a felsővezetékbe.

Fontos továbbá, hogy a településen, de legalább utcánként egységes járda burkolatot, utcabútorokat, információs táblákat használjunk. Ajánlott elhelyezni nem feltűnő helyeken megfelelő számú hulladékgyűjtőt.

Kerüljük a szemmagasságban takaró növényzet alkalmazását, különösen a keresztezésekben. Itt 50 – 80 cm magas cserjéket, évelőket telepítsünk. Az árkokat átszelő gépkocsi behajtók, hidak az utcakép karakteres elemei. Ezek egységes kialakítása fontos.

AJÁNLÁSOK | GAZDASÁGI TERÜLET

Gazdasági területek esetén az építeni kívánt épület vagy épületegyüttes nagyságát a gazdasági tevékenységhez szükséges épület funkciója, a telepítendő technológia határozza meg. Sok esetben különböző méretű és funkciójú épületek egy-egy komplex gazdasági tevékenység elvégzéséhez. Fontos szempont, hogy ezeket a funkciókat igyekezzünk elválasztani egymástól, különálló épületet létrehozni.

Nem ajánlott a különböző funkciójú épületek egybeépítése, mely aránytalan épülettömeget eredményez és sok esetben ellehetetleníti a későbbi bővítést.

Fontos továbbá, hogy az épületeket megfelelő védő növényzettel, fákkal, cserjékkel vegyük körül, így az épület környezetéhez megfelelő illeszkedését is biztosítva.

Új beépítéseknél javasolt a tagolt magastető használata, a hajlásszög tekintetében elfogadható a csarnok fesztávhoz igazodó alacsonyabb (15-45 fok) érték is. A héjazatot ajánlott a természetes cserép színéhez közelálló színű anyaggal ellátni. Javasolt a fogadóépület, bejárat, iroda funkciók nem könnyűszerkezetes, igényesebb kialakítása, természetes anyaghasználattal. Nem elfogadható a rikító színekben pompázó csarnokok elhelyezése. Növénytelepítésnél kerüljük az invazív fajok használatát.

AJÁNLÁSOK | ZÖLDTERÜLETEK

Ezen területeken kizárólag pihenőhelyek, sétautak alakíthatók ki, épületek a területre jellemző sajátos épületeket kivéve nem létesíthetők. Ilyen épületek például Kápolna, ravatalozó, öltözők, illemhelyek. A zöldterületeken épületek a vízfolyások partvonalától és a temető telekhatárától mért 30 m-en belül nem helyezhetők el. A zöldterületeken elhelyezésre kerülő épületek, építmények kizárólag tájba illő építészeti kialakításúak (hagyományos anyaghasználatúak és felületi kiképzésűek, színezésűek) lehetnek.

Ezen területeken az egyes telkek zöldfelülettel borított részének legalább 1/3-át többszintű növényzet (cserje- és lombkoronaszint együttesen) alkalmazásával kell kialakítani, ill. megtartani. Kizárólag egyszintű növényzet (gyep) a telkek zöldfelülettel fedett részének legfeljebb felét boríthatja. A vízfolyások melletti legalább 20 m-es sávban a természetes, természetközeli állapotú növénytakaságok megőrzendők, növénytelepítés során kizárólag a termőhelyi adottságoknak megfelelő honos növényfajok alkalmazhatók.

A javasolt beépítési mód ezen a területen a szabadon álló. Tér lehatárolásokat áttört kerítéssel ajánlott kialakítani. A terület növényzetének megtartása fontos szempont az épületek, utak, parkolók elhelyezésénél. Ha mégis szükséges új növényzet telepítése, akkor kerüljük az invazív fajokat, helyettük a területen megtalálható fajokat alkalmazzunk.

Természetközeli területen (mocsár, nádas, sziklás terület) épületet elhelyezni nem lehet. Zirc irányába haladva az út menti zöldterületen található egy adótorony. Zöldterület ezen része Natura 2000 területen található, így reklámhordozó és reklám-jogszabályban meghatározott kivétellel nem helyezhető el.

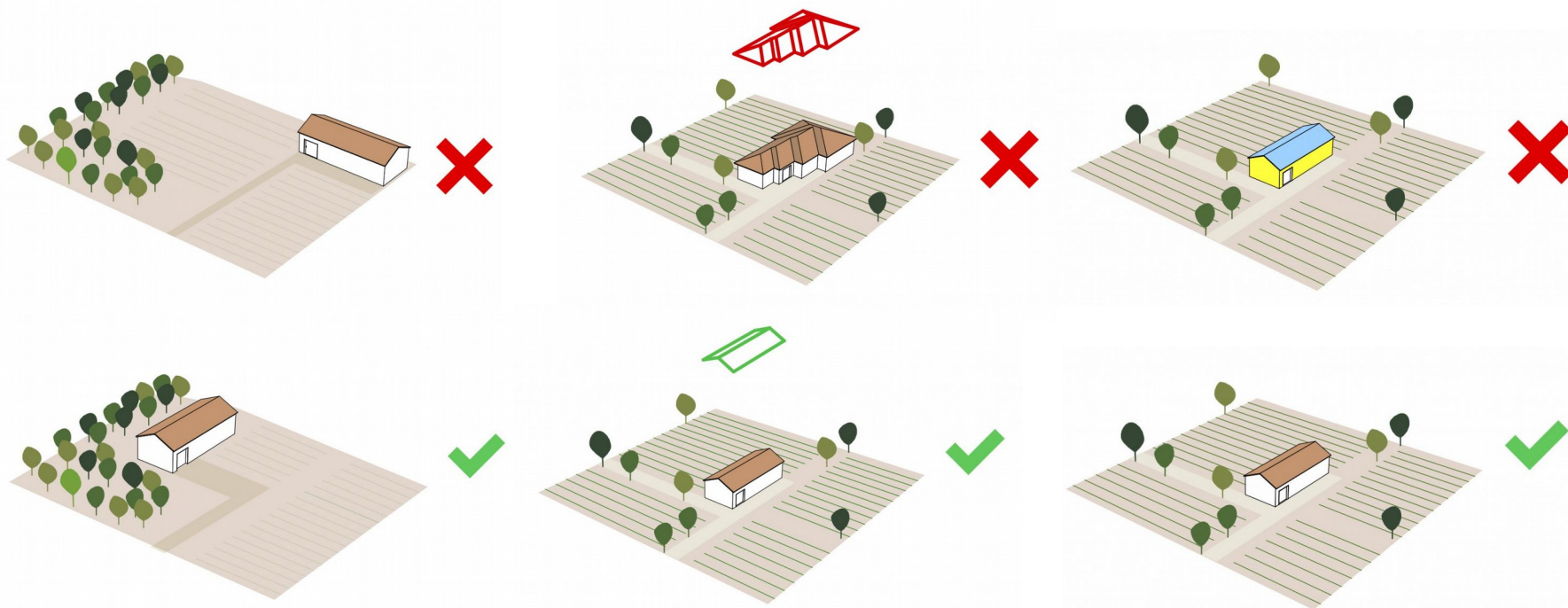
AJÁNLÁSOK | BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

Bakonybél külterülete beépítésre nem szánt terület, ahol mezőgazdasági tevékenység és erdőgazdálkodás folyik.

A közigazgatási területen található erdőterületek funkciójuk és az elhelyezhető építmények szerint elsődlegesen védelmi rendeltetésű, ezen belül is védett erdőterületek. A védett erdő övezetben a táji, természeti értékek megőrzése, a természetes, ill. természetközeli ökoszisztémák megővése biztosítandó. Védett erdő övezetben a természetvédelmi hatóság által meghatározott feltételekkel kizárólag természetközeli erdőművelés (szálasó vágás, őshonos fafajokkal történő erdőtelepítés, erdőfelújítás), ill. a természetvédelmet szolgáló vadállomány-kezelés folytatható.

Erdőterületeken kizárólag nem épület jellegű építmények, létesítmények közül nyomvonal jellegű közmű és távközlési létesítmények, feltáró utak, továbbá testedzést és turizmust szolgáló építmények helyezhetők el. Az építmények kizárólag tájba illő, hagyományos szerkezetűek, és - színezésűek lehetnek. A Magas- bakonyi Tájvédelmi Körzet erdőterületein energia és hírközlő vezetékek terepszint alatt helyezhetők el. Minimálisra kell szorítani a külterületen elhelyezett épületek számát.

A mezőgazdasági területeken rétek és szántók területeivel találkozhatunk. Ezen területen önálló reklámhordozók, hirdető berendezések, lakókocsi, lakókonténer, egyéb mobil jellegű építmények még átmenetileg sem helyezhetők el. A növénytermesztés és állattenyésztés épületei, valamint agrárturizmus épületei helyezhetők el szabadon álló beépítéssel. A vízfolyások mentén 50-50m-es sávban épületek, építmények nem helyezhetők el, a gyepterület használat megőrizendő. Ezen területeken az épületeket ajánlott a helyi építési hagyományoknak megfelelő, tájba illő építészeti kialakítással, magastetővel létesíteni. A Magas-bakonyi Tájvédelmi Körzet területén levő mezőgazdasági területeken nem folytatható olyan tevékenység, ill. nem helyezhető el olyan létesítmény, amely a jelenlegi állapotot rontja, a meglévő növényállományt, ökoszisztémákat és egyéb természeti képződményeket veszélyezteti, a tájkép jellegét megváltoztatja. A kialakult tájhasználatot megváltoztatni kizárólag a természeti állapothoz közelítés érdekében szabad. A Magas-bakonyi Tájvédelmi Körzet területén levő mezőgazdasági területeken átjátszó állomás nem helyezhető el, energia és hírközlő vezetékek terepszint alatt helyezhetők el. A kerítések csak telepített nem nyírott sövényből, fából, vagy cserjesávval takart drótfonatból, az erdővel határos mezőgazdasági területeken legfeljebb 1,8 m magas, áttört kialakítású, vadvédelmi célú kerítés építhető. Tömör kerítés nem létesíthető. A Magas-bakonyi Tájvédelmi Körzet területén levő mezőgazdasági területeken ösztönözni kell az extenzív jellegű, természet-, ill. környezetkímélő gazdálkodást. Minimálisra kell szorítani a külterületen elhelyezett épületek számát.

JÓ PÉLDÁK

6

A Pápai úton található ez az újonnan épített családi ház. Tömegformálásával, telepítésével jól illeszkedik az utcaképhez.

Elidőzhetünk gazdag homlokzati díszítettségén részleteinek gazdagságán. Sikerült a tervezőnek egy új épületben is a gádort újszerű módon megjelenítenie. Fontos észrevenni a tereplejtésből adódó gépkocsi elhelyezési nehézséget, amelyet egy új, utcával párhuzamos gerincű, megfelelő tömegalakítású udvarról nyíló melléképülettel oldott meg. A tető cserépfedésbe szépen belesimulnak a tetősík ablakok, szinte észre sem lehet venni a tetőtér beépítettségét. A nyílászárók kialakítása, elhelyezése példaértékű.

A Rákóczi Ferenc téren található lakóépület jó példája a természetes kő burkolat alkalmazásának, mely az utcafronton jelenik meg markánsan és fut tovább a kerítés irányába.

A szűk udvar lezárása tömör kerítéssel történik, de furcsa is volna az utcafronton ilyen kis szakaszon áttört kerítés alkalmazása. A vakolat keretekbe foglalhat kőburkolat, valamint a megfelelő nyílászáró kiosztás ügyesen tagolja a maximalizált utcafronti épületszélességet.

A Rákóczi Ferenc téren található vendégház jól illeszkedik a lakóházak sorába. Jó példa a valamikor itt állt épület történeti továbbélésére. E ház helyén egy L alakú, hasonlóan gádorozott épület állt, melyet már nem lehetett megmenteni. A vendégház tervezője felhasználta az előző ház értékeit és a vendégházba beépítve tovább élte azokat.

A Szent Gellért téren található az erdészet központi épülete.

A bencés monostor valamikori uradalmi birtokának majorsági épületegyüttese helyén épült épület folytatja az egykori keretes beépítést, jól illeszkedik a lakóházak sorába, valamint megfelelő térfalát képezi a Szent Gellért térnek. Tűzfalas kialakításával, nyílászáró rendszerével, visszafogottságával mértéktartó épület született. Jó példa az intézményi épületek hagyományőrző kialakítására.

A Pannon Csillagdához a Szent Gellért térről nyíló keskeny utcácskán jutunk.

A Szent Mauríciusz Monostor egykori majorsági magtárának felhasználásával alakították ki, mégpedig úgy, hogy az egykori magtár helyégeit felhasználták a csillagászat történeti bemutatására. Az új épületrészbe fogadó tér és a planetárium került egy kupolával és az észlelő terrasszal. A funkcióból is adódik, hogy a Csillagda épülete tömegképzésével, tetőidomával nem tud hagyományos módon illeszkedni a magtár épületéhez. Itt épp az ellenkező megoldás a jó, melyet az építész is alkalmazott. Egy új, modern épületrészt kapcsolt össze a régi magtárépülettel, az összekötő lépcsőházat pedig lécszerű burkolattal látta el, mely megfelelő átmenetet nyújt mindkét tömeg számára, ezzel visszaidézve az egykori göré épületét. Az így létrejött épület különböző korú és megjelenésű épületrészei ezáltal egy egységet alkotnak.

KAPUK

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK

7

Az utcaképhez a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek is ugyanúgy hozzátartoznak. A táblák elhelyezésekor elengedhetetlen, hogy az alkalmazkodjon az épülethez, épületjellemzőihez, anyaghasználatához. A település területein csak a szabályozás szerinti reklámhordozó helyezhető el, itt szintén elengedhetetlen a megfelelő anyaghasználat. Ajánlott egységes útmutató, hirdetőtáblákat elhelyezni a közterületeken.

Jó példaként szolgálnak az itt látható bakonybéli reklámhordozók és útmutató táblák.

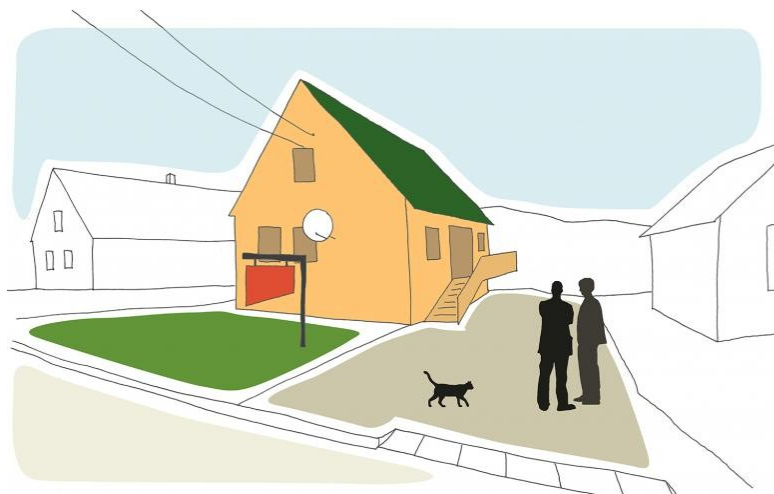
A technika fejlődése magával hozta, hogy a házakon is megjelennek gépészeti elemek külső egységei (napelem, napkollektor, klíma). A település területein csak a szabályozás szerinti helyeken helyezhetők el.

Napelemet, napkollektort nem ajánlott az utcafronti homlokzatra telepíteni. Jó megoldás azokat az épületek oldalhatárral párhuzamos naps oldalára szerelni. Célszerű azokat egy tömbben tartani, a lépcsőzetes és ugráló vonalvezetés nem szerencsés, mert megbontja a tető egységes, nyugodt látványát és rendetlen hatást kelt.

Jó megoldás lehet a hátsó kertben létesített melléképületek tető felületén történő elhelyezés. Jövőbe mutató megoldás lehet az épületbe integrálható (héjazat, homlokzat, burkolat) napelemek alkalmazása.

Jó példaként szolgál az itt látható bakonybéli napelem elhelyezés.

A **klímaberendezés** kültéri egységeit ne az utcai homlokzaton helyezzük el!

Keressünk számukra kevésbé hangsúlyos, takart és védett helyet: félreeső eresz alatt a homlokzaton, az épület melletti terepre telepítve és növényzettel takarva, vagy amennyiben a szabályzat engedi az oldalkertben.

A **riasztóberendezés** külső egysége a legszebb utcai homlokzatot is tönkre tudja tenni. Sokkal esztétikusabb és településképileg is szerencsésebb hely lehet az oldalhomlokzat, vagy egy eltakart, elburkolt helyzet is, hiszen a riasztás folyamatában a hangjelzés és a biztonsági szolgálathoz való közvetlen kapcsolat a lényeges.

A **parabola antenna** elhelyezésére is számos lehetőség akad az utcai homlokzaton kívül is. Alkalmos hely lehet a hátsó homlokzat, a tető utcától távolabb eső felülete, a melléképület, vagy akár a kert egy takart szeglete.

Amennyiben kültérre telepítünk **hőszivattyú** egységet, úgy azt lehetőleg a homlokzat egy takart részére vagy az épület melletti terepre és növényzettel takartan helyezzük el. A hely kiválasztásánál a településképi szempontok mellett a kellemetlen hő és zajhatásokat is figyelembe kell venni.

FORRÁSOK

A Települési Arculati Kézikönyvben szereplő fotókat jellemzően *Németh Csaba és Peng Ferenc* készítették. A kiadványban szereplő légifotókat Bakonybél Község Önkormányzata bocsátotta a szerzők rendelkezésére.

Külön köszönet illeti Felföldi Andreát, Szökrényes Anitát és Klesitz Róbertet a kiadvány fotóanyagának készítése terén nyújtott pótolhatatlan segítségéért.

A szerzők a Lechner Tudásközpont által biztosított mintafotókat valamint rajzokat ill. mintaanyagokat is felhasználták.

A történeti térképek forrásai: www.mapire.hu; illetve a Budapest Főváros Kormányhivatala, Földmérési, Távérzékelési és Földhivatali Főosztály nyilvános adatbázisa.

A történeti leírások forrásai: www.bakonybel.hu; www.muemlekem.hu

Települési Arculati Kézikönyv készítése során felhasználtuk az település adatszolgáltatása révén megkapott hatályos településrendezési terveinek jóváhagyott és alátámasztó munkarészeit, valamint a jogszabályban meghatározott, érintett államigazgatási szervek véleményeit és adatszolgáltatását..

IMPRESSZUM

MEGBÍZÓ

Bakonybél Község Önkormányzata
8427 Bakonybél, Pápai út. 7.
www.bakonybel.hu - +36 88 585 020
Márkus Zoltán polgármester
Peng Ferenc megbízott főépítész

Szöveg, Grafika
Németh Csaba okleveles építészmérnök
Györkös György
Grácia Balázs
Horváth Ferenc Zoltán

BETŰTÍPUS:

Titillium

KÉSZÜLT

a településképvédelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényhez kapcsolódóan, kormányzati támogatással.

NYOMDAI PÉLDÁNYOK FELELŐS KIADÓJA:

Bakonybél Község Önkormányzata